

Цена - всеки Четв.

Абонаментъ

С. А. Щати и Канада

1 година ——— \$3.00

6 месеца ——— \$2.00

1 Срой ——— \$0.07

Европа

1 година ——— \$4.00

МАКЕДОНСКА ТРИБУНА

The Macedonian Tribune

Issued every Thursday

Subscription Rates

U. S. A. and Canada

1 Year ——— \$3.00

6 Months ——— \$2.00

Single Copy ——— \$0.07

Europe

1 Year ——— \$4.00

ОРГАНЪ НА МАКЕДОНСКИТЪ ПОЛИТИЧЕС-

КИ ОРГАНИЗАЦИИ ВЪ С. ЩАТИ И КАНАДА Entered as second class matter,

February 11, 1927, at the Post Office at Indianapolis, Indiana, under the Act of March 3, 1879. ORGAN OF THE MACEDONIAN POLITICAL OR-

GANIZATION OF THE U. S. A. AND CANADA

ГОДИНА 4-ТА, БРОЙ 202.

25 ДЕКЕМВРИ 1930 Год.

Address: 20 South West Street, INDIANAPOLIS, IND., Phone : Riley 2157.

VOL. 4, NUMBER 202.

DECEMBER 25, 1930.

ДАМЯНЪ ГРУЕВЪ (1871-1906) И ВМРО.

ОТЪ ХРИСТО АНАСТАСОВЪ

Настоящиятъ подлистникъ е извлечение отъ 7-и отдѣлъ отъ ръкописа на съчинението на нашия сънародникъ отъ Сентъ Луисъ, Ми. г. Хр. Анастасовъ — «Кратка история на Македония».

Дѣлото на Груевъ, Дѣлчевъ, Тошевъ, Матовъ и др. бѣ, което разпръсна на парчета Абдулъ Хамидовиѣ владѣния въ Европа. Живота на тия хора е наистина историята на цѣлото вътрѣшно македонско движение. Тѣхната прѣданностъ къмъ каузата за свободата и правата на човѣка е примѣрна и заслужава нашата адмирация. Идеализма имъ бѣ надъ тѣхния чистенъ животъ. Тѣ бѣха истински апостолъ и мъченици на каузата за свобода и самопрѣдѣление на Македония. Първиятъ, който трѣбва да се започне съ Дамянъ Груевъ, интелектуалния водителъ и душата на македонското революционно движение.

Дамянъ Груевъ е роденъ прѣзъ 1871 година въ село Смилево, Битолско. Основното си образование той доби въ родното си село, а по-послѣ учи въ Рѣсенъ, Битоля, Солунъ и Софийския университетъ. До като още бѣ въ Солунската гимназия Груевъ съ своя възприемчивъ умъ схвана непоносимото турско робство на своитѣ сънародници — македонциѣ. По-късно той отиде въ София и тамъ, прѣзъ 1889-1890 год., постъпи въ Софийския университетъ да специализира по история. Тукъ той намѣри сподоний случай да чете и изучи методитѣ на българскитѣ революционери Раковски, Левски и Ботевъ — и веднага въ него се

зароди идеята за сформироването на подобна организация въ Македония, за освобождението на българитѣ, които още бѣха подъ властѣта на Султана. Той напусна университета и замина за Македония да се отдаде на организирането на македонскитѣ народъ. За да върши тая работа по-успѣшно и, за да не бѣде подозрѣнъ отъ турскитѣ власти, той рѣши да стане учителъ. Първитѣ двѣ години, слѣдъ завръщането му въ Македония, той учителствуваша въ родното си мѣсто и по-послѣ въ Прилепъ. Това му послужи като ориентация за дѣлото на голѣмата конспирация въ Македония. По-късно Груевъ се настани въ Солунъ и тукъ той тури основитѣ на ВМРО.

Съ помощта на д-ръ Христо Татарчевъ, Петъръ попъ Арсовъ и други, той изработи уставъ и правилника на организацията, която трѣбвало да бѣде една тайна организация, ръководена отъ единъ Централенъ Комитетъ, съ мѣстни клонове въ всички части на Маке-

дония и Одринско. Окръжитѣ се раздѣляли на революционни околии или райони. Първиятъ Централенъ Комитетъ се основалъ прѣзъ лѣтото на 1894 год. подъ прѣдседателството на д-ръ Христо Татарчевъ.

Отъ тази дата до 1900 год., Груевъ бѣ единъ неуморимъ апостолъ — единъ новъ Левски — въ своята работа да просвѣщава и привлича нови привърженици за революционното движение. Прѣзъ лѣтото на 1894 година той организира въ града Неготинъ, първата локална революционна организация, а скоро слѣдъ това, съ помощта на Пере Тошевъ, той създаде първия околийски комитетъ въ гр. Щипъ. Груевъ е посѣтилъ тогава Рѣсенъ, Охридъ и Струга и намѣрилъ благоприятно поле за възприемане на неговитѣ революционни идеи. Въ града Щипъ, обаче, условитѣ били по-благоприятни и той останалъ тукъ прѣзъ учебната 1894-1895 год. Прѣзъ есенъта на сѣщата година, Гоце Дѣлчевъ, който се въодушевлявалъ отъ революцион-

нитѣ идеи за борба и ималъ същото желание както и Груевъ, желанието македонскитѣ народъ да бѣде организиранъ въ една тайна революционна организация, пристигна въ Щипъ, за да положи основитѣ на едно революционно движение, за освобождението на Македония. Тукъ Груевъ и Дѣлчевъ се срѣцнали за пръвъ пѣтъ, запознали се и като резултатъ на тѣхнитѣ еднакви мнѣния станали интимни приятели. Дѣлчевъ съ своя благъ характеръ, честностъ и импулсивностъ, направилъ отлично впечатление на Груевъ. Той приелъ плана за работа, който вече билъ изработенъ отъ Централния Комитетъ въ Солунъ. Слѣдъ това Груевъ и Дѣлчевъ сж работили задружно въ градъ Щипъ и околността.

Нарастването на революционнитѣ организации било нѣщо феноменално, особено слѣдъ като Груевъ се настанилъ въ Солунъ, като екзархийски училищенъ инспекторъ прѣзъ 1895-1897 год. Груевъ

тамъ станалъ душата и тѣлото на Централния Революционенъ Комитетъ. Подъ негово ръководство започнало се издаването на таенъ революционенъ листъ, въвелъ се шифъръ, псевдоними и пр., създадени били канали за тайно сношение между разнитѣ локални организации и прѣзъ границата съ България. Единъ прѣдставителъ на Централния Комитетъ билъ изпратенъ въ София за покупката и изпращането, по тайни канали, нужнитѣ провизии за ВМРО.

Груевото скитане отъ село въ село и отъ градъ въ градъ даде една систематично организирана революционна организация изъ цѣла Македония и Одринския вилаетъ. По чисто политически причини и за да прѣдпази себе си, Екзархията рѣшила да го уведоми. Скоро слѣдъ уволнението му Груевъ се прѣмѣстилъ въ Битоля и тукъ съ помощта на Славейко Арсовъ, родомъ отъ Щипъ, Пасковъ и др., той започналъ издаването на другъ таенъ листъ. Открити били недѣлни училища, започ-

нало се събирането на пари, подъ формата на една революционна такса и били закупени доста боеви материали. Груевъ повторно билъ назначенъ за учителъ въ Битоля, кадетъ посѣлъ изцѣло ръководството на революционното движение въ Битолския окръгъ. А активнитѣ членове на Централния Комитетъ въ Солунъ били Христо Татарчевъ, Пере Тошевъ и Христо Матовъ.

Резултата отъ дѣйствието на Груевъ въ Битолския окръгъ билъ почувствуванъ отъ турскитѣ власти. Многобройнитѣ революционни чети, които пълнили планинитѣ, започнали да тероризиратъ турскитѣ тирани. Груевъ билъ подозрѣнъ въ революционна дѣйностъ, слѣдствие на което билъ арестуванъ на 6 августъ, 1900 година. Той бѣ държанъ въ Битолския затворъ до Май, 1902 година. Обаче това отстранение не спрѣдо неговата революционна работа. Посрѣдствомъ тайния шифъръ, той е билъ въ постоянна връзка съ разнитѣ мѣстни революционни комитети и отъ

затвора той е можал да направи работите на Битолския революционен окръг.

През Май, 1902 год. Груевъ бѣ осъденъ на заточение въ Подрумъ Кале. Мала Азия. Тамъ се е намѣрилъ съ Христо Матовъ и д-ръ Татарчевъ, и двамата заточени презъ Януари, 1901 година. Груевъ ведно съ другаритѣ сж прѣживѣли, като заточеници въ Подрумъ Кале десетъ мѣсеца. Въпрѣки факта, че той е билъ далечъ отъ Македония и слѣдователно отъ мѣстната организация, той намѣрилъ начинъ да бѣде въ течение на развитието на работитѣ на Революционната организация. Билъ е въ постоянна връзка съ Солунъ, Битоля и София. На Великденъ, 1903 год. по поводъ на една обща амнистия бѣ освободенъ. Груевъ бързо се прибралъ въ Солунъ и тамъ се изучилъ, че Централниятъ Комитетъ, който ръководѣлъ работитѣ на организацията, билъ рѣшилъ да се объяви въстание. Инцидентитѣ създадени слѣдъ Джумайското въстание на генералъ Цончевъ

и слѣдователно създаденитѣ афери, усиленото търсене на оружие и пр. много спомогнали за рѣшението взето отъ Централниятъ Комитетъ за едно общо въстание. Причината за рѣшението била и страхътъ, че турцитѣ могли да откриятъ цѣлата конспиративна мрѣжа и да я смачкатъ. Рѣшено било, че въстанието ще стане презъ 1903 година. При все, че Груевъ не е билъ съгласенъ съ това рѣшение на Комитета, поради липсата на нужната подготовка, но понеже било вече късно да се противопостави, или да възприеме другъ методъ, той се съгласилъ и приелъ рѣшението на Комитета. Той напусналъ Солунъ и отишълъ въ Смилево, където стана революционния конгресъ. Цѣлта на тоя конгресъ била да се рѣши точната дата за обявяване на въстанието и да се изработи планъ за неговото изнасяне. Тукъ Груевъ срѣщна Сарафова, който току що бѣ дошълъ отъ България. Груевъ прѣдседателствува конгреса и било рѣшено въстанието да се объяви на 2

Августъ, 1903 година.

Груевъ, Сарафовъ и Лозанчевъ били назначени отъ конгреса за членове на генералния щабъ, съ право да дирижиратъ дѣйността на въстаническите сили въ Битолския вилаетъ.

Груевъ доживѣ да види страхливото бѣгство на турския аскеръ отъ неговото родно село — Смилево. Презъ врѣме на въстанието, той взе живо участие въ много сражения съ турската войска и защищаваше врѣменно освободеното Смилево, срѣщу 9 роти войска. Пристигането на около 300,000 азиатски войски въ Македония направи успѣха на въстанието невъзможенъ и въ единъ периодъ отъ около 6 седмици то бѣше съвършено потушено. Груевъ се зае сега съ обикането на селата и прибирането на оружието, за употребление въ бѣдеце. Годишнитѣ 1903-1904 бѣха най-опустошителнитѣ за македонския народъ. Но Груевъ и другитѣ лидери поддържаха духа на селянитѣ, подблжаха организационната работа и приготовления, за другъ

угоденъ случай да се опитатъ още веднажъ. «За голѣми работи, казваше Груевъ, сж нужни голѣми сили. Свободата е велико нѣщо, тя иска голѣми жертви». Груевъ бѣше единъ неуморимъ работникъ. Той прѣсздаде врѣменно разтурената организация и я направи по-систематична и по-силна. Бързия успѣхъ на балканските държави въ войната отъ 1912 година се дължи главно на ВМРО, която омалоуми Турция. Но за нещастие, на пѣтъ за село Русиново (Малешевска околия) Груевъ и четата му бѣха прѣдадени на турцитѣ. Въ едно жестоко и героично сражение съ многобройния турски аскеръ той пада убитъ на 23 Декември, 1906 година.

«Даминъ Груевъ, пише г-нъ Смитъ, единъ американски журналистъ, който двѣ години бѣше членъ на Революционната организация, великиятъ вожда на българитѣ, бѣше прѣдателски убитъ. Името на Груевъ ще живѣе въ пѣснитѣ и легендитѣ дълго слѣдъ като турцитѣ бѣдатъ прогонени отъ

Европа. Наистина, човѣкъ не винаги може да повѣрва всички легенди но се разправятъ за единъ по-младъ ренъ, но ако една отъ тяхъ, за която разправятъ неговитѣ стари другари по оружие е вѣрна, той бѣше единъ авантюристъ готовъ да се мѣри съ Улиамъ Валасъ и Робинъ Худъ. По геройство и благородство той бѣше същъ Бейярдъ — въ това никой не може да се съмнява.

Неговата малка чета, състояща се отъ осемъ души бѣше останала да прѣнощува въ колибата на единъ грѣцки овчаръ, нѣкъдѣ въ планинитѣ около Сересъ. Било е ужасно студено, иначе тѣ сж щѣли да спятъ вънъ, както обикновено правятъ комититѣ. Тѣ сж се довърлили на единъ грѣкъ, който е получилъ разни услуги презъ миналото отъ тѣхъ и той винаги се е държалъ приятелски къмъ комититѣ, както никой отъ неговитѣ сънародници, които мразятъ българитѣ повече отколкото турцитѣ. Грѣкътъ нахранилъ четниците съ мѣко отъ своитѣ кози и бѣ-

ло сирене и когато тѣ сж легнали да спятъ, той излѣзе вънъ да види стадото, както обяснилъ. Но въ дѣйствителностъ той бързо, колкото силитѣ му позволяваха, прѣгазилъ дълбокия снѣгъ и отишълъ до най-близкия турски постъ, за да прѣдаде гоститѣ си. Къмъ зоранята турския аскеръ се явилъ отъ единия край на гората, запаленъ къмъ колибата, въ която лежеха Груевъ и неговитѣ хора. Сражението било късо и силно. При все, че сж били много малко на брой, четниците си пробили пѣтъ презъ турския аскеръ съ единъ силенъ залпъ, който удари въ месо. По-послѣ, обаче, тѣ били обградени и боятъ продължилъ юнашки съ ножове и револвери. Двама четници били убити, а другитѣ можаха да разбиятъ турската линия и избѣгатъ. Тоя бой се продължилъ съ часове по тѣснитѣ планински пѣтечки. Най-послѣ, когато сж останали само четирима четници, е д и н ъ курушумъ улучилъ Груева. Отъ раната силно течело кръвъ, но той вървѣлъ. Другаритѣ му го

молили да имъ позволи да останатъ при него, на което той се противопоставилъ. Груевъ знаеше, че турския аскеръ нѣма да има никакви мъчнотии, по слѣдитѣ оставени отъ раната му, да ги прѣслѣдватъ и даде строга заповѣдъ на четниците си да го оставятъ и да се запататъ за мѣстото, където прѣдстои да се свика конгресъ. «Кажете имъ да се молятъ за менъ, каза той, и оставете ми колкото патрони можете и вървете. . . » Тѣ трѣгнаха плачешкомъ. Нека се запомни — това е фактъ, не легенда.

Когато турскитѣ власти разбрали, че между убититѣ революционери е и Даминъ Груевъ, тѣ веднага телеграфирали на мѣстнитѣ турски власти да изроватъ гѣлата и да направятъ снимка отъ Груевъ. Оргията на авторитарната бюрократия отъ Цариградъ искала да се увърри, че великиятъ гяуринъ — смутителя на империята — Груевъ, е наистина умрѣлъ. Така свърши живота на поручикъ македонски герой — Даминъ Груевъ.